

Släkten Stenhammars krönika.

N:r 2

utgiven av "Släkten Stenhammars Förening".
Redaktör och ansvarig utgivare: Fru K. Stenhammar-Nordlander
Katarina V. Kyrkog. 6 Stockholm.

Många föreningsmedlemmar ha uttryckt sitt gillande av denna krönika n:r 1.- Här kommer nummer 2. Jag fortsätter alltså att berätta om förfäderna. "Påven" hade en farbror som var kyrkoherde i Svanshals (född 1667, död 1713). Hans dotter i första giftet var med om att konservera prästhuset i Svanshals; hon blev sin styvmors tredje mans hustru och stammoder för släkten Thollander.

Jag nämnde sist den originelle prosten Lars Trozelius i Ö. Harg, som var gift med "påvens" dotter Catarina Elisabet. Hon hörde troligen till de stilla i landet. Maken har däremot låtit tala om sig bland annat i samband med tjusarkonungens återkomst från Italienresan. Allmän tack-sägelse hade påbjudits i landets kyrkor, och Trozelius tackade vår Herre för kungens lyckliga återkomst till fäderneslandet, men lär ha avslutat med följande framviskade ord:

"Men va resa köster, de får en lä vete sän...". Detta höll på att kosta prosten dyrt, men han slapp troligen varning. Gubben var mycket sparsam. När hans barn slitit ut skorna och bad om nya, fick de dägg av ett par felfria, aldrig använda skor, som gubben hade hängande på en spik intill skrivbordet. "I illake slitvarge", sa han. "De här skora har ja haft i tjuge år, å de ä inte utslitne än ...".

Gubbens sonson, lagman Trozelli (död 1862) var mer rundhänt - och en hedersman. Hans hustru Lucia Tenger (1792-1886) hörde till de sparsamma. Vid middagar lär hon ha befallt betjänten att bara bjuda av rariteterna till mera bemärkta personer bland gästerna. De andra blev utan. På ålderdomen led hon av kleptomani. Hon hade humor och gott förstånd, när hon exempelvis klarade av ett trassel, som maken råkat in i under sin "farliga ålder".

"Påvens" äldste son Adolph (1727-1788) var prost i Bd, riksdagsman, vältalare, hänförd beundrare av tjusarkonungen, väl aktad i sin ort och för sitt förmögna hus, men mest för sin imponerande personlighet. Vid en hungertid i Sverige förordade han, att man skulle äta hästkött, vilket starkt ogillades i Linköpings domkapitel. Han lär ha haft dundrande stämma, då han blev ond. Enligt sonen Mathias' utsago uppträdde tjänarna ofta med ett blånat kindben. Dock stannade de i tjänst. Respekten var allmän i huset, men prosten var inte bara fruktad utan också älskad.

Hans första hustru hette Anna Sophia Mozelius, prostdotter från Dunker. Hon tillsade maken, då hon låg på sitt yttersta, att han skulle gifta om sig med dottern till prosten Nybom i Gillberga. De hade då sönerna Nils, Mathias, Johan och två döttrar. - När Adolph kom till Nyboms, befanns dottern där redan vara förlovad. Men fröken Fredrika de Brenner, lagmansdotter från Dalarna, var tillfälligt där - och oförlovad. Adolph friade till henne och fick ja. Hon var sondotter till Elias Brenner, numismatiker, miniatrymålare, tecknare, assessor i institutionen före vetenskapsakademien, polyhistor, vittberömd med möjlighet att bli Ludvig XIV:s hovmålare, vilket han avböjde. Myntkabinettet har i höst haft en utställning med anledning av El. Brenners födelse för 300 år sedan. Mikael Dahls porträtt av Brenner visade ett ädelt gott ansikte. Brenners farfarsfar, som var prost i Mustasaari, har underskrivit Upsala mötes beslut.

Den 48-åriga Elisabeth Veber blev hans andra hustru och fick två styvdöttrar samt med tiden 15 egna barn, av vilka hälften dog som små. Elisabeth var borgardotter. Hennes far hade en tid tjänstgjort som munskänk hos Gustaf II. Adolfs gemål. Han var tysk, men gift med en svenska. Dottern hade hört på brödernas undervisning och fattat så lätt, att hon

blev mer lärd än de. Hon har kallats Sveriges första författarinna och var mycket uppskattad på sin tid. Hennes "lärdas fjäder" anlätades vid kungligas och de förnämjas högtider. Hon rimmade på en hel del språk - också på latin. Hon var lycklig med Elias:

"En man, en käck och ärlig man,
som älska och regera kan".

Han uppmuntrade henne att skriva, och hon hann med det, oaktat hushållet krävde sitt, och hon skulle varit en utmärkt husmor. Det kunde behövas, ty de hade det torftigt. Man fick inte alltid ut sina löner under Carl XII:s krig.

Vackra tillfällighetsdikter har Elisabeth Brenner skrivit. Det erkännes också av nutiden. Hennes språkbehandling var vårdad. Hör bara här:
(med anledning av ett frieri på narri mellan två barn)

" ---

Lilla par, jag vill er önska
vad mig rätt af hjärtat går,
att I förr ser björken grönska,
än I henne smaka får:
och så framt slik vedermöda
intet från er böjas må,
likväl med en lindrig sveda
hastigt kunna övergå".

Elias avled 1717. Elisabeth blev över de sjuttio och med tiden tämligen fet. Carl von Linné sammanträffade med gumman på sin Stockholmsresa 1729. Han skrev därom:

"I Stockholm var en fru så korpulent, att hon måste sitta på 2 stolar, om hela logica skulle bli understödd".

- : -

En av Elisabeths beundrare gav henne i ett griftekvåde epitetet "Hedersgumma":

"Vår svenska poesi med dig i graven går,
och skaldebarnen stå förskräckta och helt stumma.
Farväl vår poesi! Godnatt du hedersgumma!"

- : -

Makarna Brenner är begravda i Riddarholmskyrkan.

Jag föreställer mig att luften kring Fredrika de Brenner blev mer kylig än hon varit van vid, då hon blivit Adolph Stenhammars livsledsagerska. Hennes styvson Mathias, som har bara gott att säga om henne - utom att hon nog ej var vuxen sin uppgift, - tillägger: "Hon blev en slav i huset, där min far, med mycken tillgivenhet även för sin senare hustru, likväl överdrev sina fordringar. Hennes dagar voro ofta tunga, särdeles som hon blev moder för många barn. - Om hennes styvbarn och egna barn, Hedvig, Carl, Christian och Jacob Axel, kommer berättelser i nästa nummer.

- : -

Den 21/9 1947 avled en av våra äldsta och mycket släktintresserade medlemmar, fröken Dagmar Lönnberg. Med henne gick den yngsta och den sista av författarinnan Mathilda Stenhammar-Lönnbergs barn ur tiden. Hon blev gravsatt å Vistaskyrkogård.

Den 24/11, vid fyllda 80 år, gick Gideon Neiglick på Boo ur tiden. Hans jordafärd lär ha varit mycket vacker och gripande. Han vilar nu vid hustruns sida på V. Hargs kyrkogård.

Den 29/12 1947 fingo Anna Stenhammar-Lisper och Erik Lisper en son.

- : -

Flera av telegramuppvaktningarna ha belönats med tackkort, som samlas till arkivet. Det versifierade från 50 årige Claes Göran (som inte fått något släktträd än), tar jag mig friheten återge:

"Du släktens trägna prosaist och trogna poetissa.
Ditt släktföreningstelegram sänär mig råkat missa
En vecka gick förrn jag det fick, men nu så är det här
med löfte om ett formskönt träd, som saftig lövskrud bär.
Jag, lilla blad, nu bleve glad om till de andra grönskande
du bure fram mitt varma tack för allt ert välgångsönskande.
Claes Göran".

(Att telegrammet blev försenat berodde på telegrafens slarv).

- : -

Den 15 nov. 1947 gavs konsert i konserthusets i Stockholm lilla sal till minne av Vilhelm Stenhammar, som avled den 20. nov. 1927. Lottie Andreason och Astrid Berwald utförde sonat för violin och piano a-moll. Astrid Berwald ackompanjerade Claes Göran Stenhammar till visorna, som signaturen "I.B-n" i sin recension i Sv. Dgbl. kallat "Några av vår romanskonsts noblaste klenoder". I recensionen framhölls bl.a. att "Claes Göran Stenhammars tolkning var en säregen upplevelse- kärleksinlevelse i varje ord och fras." - Astrid Berwald utförde tre stycken ur "Sensommarnätter". Sen följde sentimental romans a-dur, Lottie Andreason och Astrid Berwald. Och åter kom Claes Göran med sång. - Där fanns släktingar till honom bland åhörarna som njöt och rördes.

Recensenten frågar: "När kommer - vem skriver den uttömmande monografi vi så länge väntat?".

- : -

Ersta kapell har fyllt 75 år. Hovpred. S. Danell har skrivit därom och därvid glorifierat P.U. Stenhammar, som utan ersättning ritat Ersta kapell och de första boningshusen. Han har också kontrollerat byggandet samt senare spelat orgeln om söndagarna och varit anstaltens sånglärare och körledare - allt som en kärlekstjänst och utan ersättning.

- : -

Licentiat Sverker Ölander har den 5/12 1947 skrivit i Österg. Dagblad om Risingeprosten Mathias Stenhammars bröllopsbjudning år 1831.

- : -

Inom Styrelsen ha vi nyligen dryftat planen för ett preliminärt släktmöte under senare hälften av juli, då vådrets makter ofta är synnerligen nådiga. Mötet skulle begynna i Linköping, där samtliga finge övernatta, och över Vreta Kloster och Risinge fortsätta till det också minnesrika och mycket vackra Stjärnvik, där Arne och Elisabeth önska bjuda på middag. Föreningens medlemmar ombedes ha detta i minne och försöka ordna så, att de kan vara med. Barn är också välkomna, säger släktäldermannen. Men det hela är ännu ovisst.

Våra föreningsmedlemmar! Mycket kärkommet vore uppgifter om sådant, som kan passa i detta lilla blad. Tala om aktuella familjehändelser och berätta minnen!

- : -

Kassabevararen emotser tacksamt återstående årsavgifter för år 1947 till Föreningens postgirokonto 25 61 46.